

Міністерство освіти і наук і України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

**Теорія і методика виховання художньо-
обдарованої особистості у закладах
мистецької освіти**

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

Частина II

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical
Conference

«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the
institutions of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)

Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

Протокол № 6 від 05.11.2019

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практ. конф. 17-18 жовтня 2019 року) , ч. II / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 268 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2019

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

Ірина Мироненко

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО СМАКУ УЧНІВ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ЕЙТОРА ВІЛА-ЛОБОСА..... 83

Владислав Шломін

ФЕНОМЕН ТВОРЧОСТІ АРНОЛЬДА ШЕНБЕРГА В РУСЛІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ХХ СТОРІЧЧЯ 87

Любов Тарасенко, Марія Тарасенко

ДИТЯЧА МУЗИКА ФРАНЦУЗЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ 91

Наталія Сосюрка

ВИВЧЕННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ В СЕРЕДОВИЩІ ОСВІТИ 97

ІV. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ)

Л.В. Давидович

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 102

Фан Юаньньюань

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-СЛУХОВИХ НАВИКІВ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 108

Ло Юань Вень

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА..... 113

Наталія Маркіна

РОБОТА НАД ВТІЛЕННЯМ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ ВОКАЛЬНОГО ТВОРУ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 118

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

УДК 78.072.2

Владислав Шломін

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди,

факультет мистецтв

21 група

ФЕНОМЕН ТВОРЧОСТІ АРНОЛЬДА ШЕНБЕРГА В РУСЛІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ХХ СТОРІЧЧЯ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Л.І.Донченко

У статті розглядаються особливості творчості видатного представника музичного експресіонізму А.Шенберга на прикладі кантати «Уцілілий з Варшави».

Ключові слова: музичний експресіонізм, А. Шенберг, додекафонія, кантата «Уцілілий з Варшави»

Features of the famous music expressionist A.Schoenberg's work are described in this article as an example of cantata "A Survivor from Warsaw"

Keywords: music expressionism, A.Schoenberg, dodecaфонia, cantata "A Survivor from Warsaw"

Постановка проблеми та її актуальність. Різноманітне та суперечливе музичне мистецтво ХХ століття викликає як зацікавленість слухачів, так і неприйняття деяких музичних творів. Велика кількість фактів, складність музичної мови, недостатня вивченість творчості викликає безліч питань у молоді. Аналіз шкільного підручника «Мистецтво» показав, що західноєвропейському музичному мистецтву ХХ сторіччя не приділяється достатня увага. Більше відомостей присвячено популярній музиці (джаз, рок, диско, поп- тощо), а що стосується класичної музики – називаються лише прізвища композиторів, творчість яких вплинула на розвиток музичної культури ХХ сторіччя, зокрема й основоположника нововіденської школи – Арнольда Шенберга.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз творчості та особливостей композиторської техніки А. Шенбергами можемо знайти у академічних підручниках з історії зарубіжної музики[2], у статтях

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

музикознавців[1, 3], які називають його композитором, що увібрав усі протиріччя двадцятого століття.

Мета статті полягає в аналізі творчості А Шенберга та його найвідомішого твору – кантати «Уцілілий з Варшави» та вивчення можливості її використання на уроках мистецтва в загальноосвітній школі.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Арнольд Шенберг(1874 - 1951) – австрійський композитор, художник, педагог, музичний теоретик і диригент. Найвидатніший представник музичного експресіонізму засновник Нововіденської композиторської школи, автор таких технік, як додекафонія (метод композиції на основі дванадцяти тонів, які співвіднесені лише між собою) і серійна техніка. Він був талановитим педагогом, що виховав плеяду сучасних музикантів, серед яких А. Берг, А. Веберн. Творчість Шенберга як художника також отримала визнання: його картини неодноразово з'являлися на виставках і друкувалися у відомому журналі «Блакитний вершник» поряд з картинами А. Матісса, П. Сезанна, В. Ван-Гога, В. Кандинського, П. Пікассо. Крім того А. Шенберг був талановитим літератором, автором багатьох текстів своїх творів.

Серед відомих творів А Шенберга – вокально-симфонічний цикл «Пісні Гурре», симфонічна поема «Пеллеас і Мелізанда», Камерна симфонія для п'ятнадцяти інструментів, «П'ять оркестрових п'єс», музичні драми «Очікування», «Щаслива рука», «Ода Наполеону». Центральне місце у передвоєнній творчості посідає «Місячний П'єро» - мелодрама для мелодичного читання і камерного ансамблю на вірші поета-символіста А. Жиро. У цьому творі Шенберг створює особливий спосіб виконання вокальної мелодії, коли виконавець, суворо дотримуючись ритму повинен «ніби співати», знаходячи середню манеру між співом і мовою. Такий спосіб співу отримав назву Sprechgesang. Після закінчення твору Шенбергу же був досить відомим у модерністських колах Відня, у нього з'явилися учні[2, 74-78].

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

Музична мова композитора була достатньо складною. Його теоретичні принципи засновані на запереченні тональності і ладу, на повній забороні використання консонансів, повторності тематичних елементів. Тобто, він повністю відмовляється від будь-яких прийомів і виразних засобів тональної музики. Послідовно розвиваючи свою теорію, Шенберг у 1920 р. створює «Метод створення музики з дванадцятьма співвіднесеними лише між собою тонами», більш відомий як «система додекафонії», який означав повний розрив з усіма традиціями музичного мистецтва, що склалися віками.

У 1933 році, після приходу фашистів до влади у Німеччині, Шенберг був змушений покинути Берлін, де проживав з 1924 р. Він переїхав до США і провів там останні 18 років свого життя. Композитор дуже тяжко переживав трагічні події другої світової війни. Його думки та переживання знайшли своє відображення у таких творах, як «Ода Наполеону» для читця, струнного квартету і фортепіано (1942 р.) і «Уцілілий з Варшави» - кантаті для читця, чоловічого хору і оркестру.

Кантата «Уцілілий з Варшави» - невелика за розміром (щоб зіграти її знадобиться всього 7 хвилин), але вона відіграє важливе значення в житті композитора через драматичну гостроту, притаманну творові. Тексти Шенберг писав самостійно, вони базуються на історичних подіях і оригінальних документах. Темою для розповіді стали спогади дивом вцілілого в'язня єврейського гетто у Варшаві про страшну долю його мешканців і нацистські злочини. Розповідь ведеться від першої особи англійською мовою. Цей твір має сильний психологічний вплив на слухача. Достовірність партії читця колосальна, вона нібито протягнута однією лінією через увесь твір, виконується ритмізованим речитативом на одній висоті звуку. Саме цей виконавський прийом найточніше передає пригнічений стан героя і його думки про зниклих рідних йому людей. Розповідь в'язня набуває майже хронікальної достовірності, коли англійська мова переривається грубимивигуками

III. Видатні творчі особистості вітчизняної та світової мистецької освіти

фельдфебеля («Я хочу знати, скільки піде в газову камеру!» - кричить фельдфебель німецькою).

Генеральною кульмінацією, до якої був спрямований увесь музичний розвиток, стає звучання старовірського духовного гімну «ШмаІзраель» - «Слухай, Ізраїль», який спонтанно, в єдиному пориві, немов змовившись, заспівали приречені до смерті люди. Текст гімну було взято зі Старого заповіту; це щоденна або передсмертна молитва іудеїв. Саме тут вперше вступає чоловічий хор, що співає в унісон старовірською мовою. Звучання молитви набуває урочистого характеру, не дивлячись на трагізм ситуації, і символізує стійкість і мужність людей, що йдуть на смерть.

Надзвичайно різноманітною є темброва палітра твору, що з величезною силою підкреслює тривожну атмосферу, почуття небезпеки і невідворотності трагічного фіналу. У оркестрі слухачі виділяють і звукозображальні елементи, зокрема пронизливі трелі у високому регістрі відтворюють звуки свистка.

Висновки. Кантата «Уцілілий з Варшави» стала вершиною творчості композитора і об'єднала усі його «знахідки» - і додекафонію, і надмірну експресію, і «точкову» побудову оркестрової тканини, і Sprechgesang. Це – драматичне свідоцтво епохи, що має гуманістичну спрямованість, не дивлячись на певні протиріччя задуму композитора і засобів його втілення.

Вивчаючи музичне мистецтво ХХ століття в ЗОШ, доцільним буде звернення не тільки до масової музичної культури, але й культури елітарної, з тим, щоб мати уяву про розмаїття стилістичних напрямів і течій, які знаменують собою «століття музики», тобто ХХ століття.

Список використаних джерел

1. Друскін М.С. Австрійський експрессионизм. В кн.: О западноевропейской музыке XX века. / М.С. Друскін. М, 1973, с. 128-145.
2. Мартынов И. И. Очерки о зарубежной музыке первой половины XX века / И.И. Мартынов. М.: Музыка, 1970. С. 64-92.
3. Шахназарова Н.Г. Арнольд Шенберг. Стил ь и идея. В кн.: проблемы музыкальной эстетики / Н.Г. Шахназарова. М., 1975. С.38-46.